

Csutorás Gábor

Terrortámadásból származó tüzek oltása katonai repülőtereken¹

A terrorcselekményekből származó tüzek természete eltér a hagyományos értelemben vett tüzektől. Ebből adódóan ezekben az esetekben eltérő a mentés és az oltás technikája is. A szerző cikkben – a terrorista akciók során keletkezett tüzek környezetének felvázolása után – ezeket a különbségeket vizsgálja és megoldásokat keres a mentés és oltás végrehajtására a katonai repülőterek vonatkozásában.

Az Euromediterrán csúcstalálkozón (Barcelona 2005. november 29.) a 35 résztvevő ország egy terrorizmusellenes „magatartási kódexről” egyezett meg, amelyben többek között lefektették, hogy a terrorizmus semmivel sem igazolható. Az aláíró országok kötelezték magukat arra, hogy megakadályozzák a terroristákat a pénzhez, fegyverhez jutásban, szervezetépítésben. Ez volt talán az első olyan nemzetközi erőfeszítés, amely nem a terrorizmus következményeinek felszámolására, hanem megelőzésére fektette a hangsúlyt.

Úgy tűnt a terrorizmus által veszélyeztetett országok végre felismerték, hogy a terrorizmus ellenes harcnak nem a fegyveres katonai beavatkozás az egyetlen eredményes eszköze. „Bár a terroristák bizonyára nem szerepelnek történetesen Irán vagy Szíria hivatalos fizetési listáin, sokoldalú és folyamatos állami szponzorálás nélkül sehol sem működhetnének. Már előszocializációjuk sem kezdődhetne el, kiválasztásukról, képzésükről nem szólva.”² Ezért van szükség a tömegpusztító és hagyományos fegyverek ploriferációjának megakadályozására, a terroristákkal szövetséges országok, terrorista szervezetek gazdasági bojkottjára, ellehetetlenítésére, a hatékony konspiratív felderítésre.

Én magam sohasem osztottam azon terrorizmussal foglalkozók véleményét, akik szerint a megoldás kulcsa a fegyveres beavatkozás, és erre a katonaságot kell felhasználni. Azok a tudósok, akik a terrorizmus fogalmát úgy próbálták meg definiálni, hogy később álláspontjukat ezzel (fegyveres beavatkozás) magyarázhatták,

1 Az MHTT 2007. évi pályázatán második díjat nyert tanulmány szerkesztett és rövidített változata.

2 Halász László: A jó terrorista (Élet és Irodalom LI. évfolyam 36. szám)

hibásan gondolkodtak. Úgy gondolom, az idő nem őket igazolta. A rendkívül nagy erőforrást igénylő, költséges militáns beavatkozások eredménye finom kifejezéssel élve megkérdőjelezhető.

Elgondolásom szerint katonai erők alkalmazására elsősorban a terrorizmus következményeinek és a felfedett terrorszervezetek felszámolásában; a rendőrségnek való segítségnyújtásban, valamint a rend helyreállításában és esetenként fenntartásában kerülhet sor. Erre a feladatra a felkészített reguláris egységek kiválóan alkalmassá tehetők.

A napjainkban érvényben lévő gyakorlat – nem kis amerikai nyomásra – a NATO identitást kereső időszakában alakult ki, amelyet a 2001. szeptember 11-i események nyomatékositottak. Azóta persze több példa is mutatja, hogy sántít a dolog. A moszkvai nagyszínház elleni terrorakció szerintem kudarcba fulladt katonai megoldása, az iraki események azon történései, amikor a katonaság erőszakos, megtorló akciói ellenére békés lakosság esik áldozatul a vallási és más jellegű terrorcselekményeknek, mind ezt bizonyítják. Egyet kell értenem Finszter Géza kijelentésével, aki ugyan más indíttatással megfogalmazott cikkében, de a következőket írta: „A terrorakció bűncselekmény, hatékony megelőzése, megszakítása és az elkövetők felderítése csak a bűnüldözés módszereivel lehetséges³.” Amíg a kérdést nem erről az oldalról közelítjük meg, addig erőfeszítéseink nem lesznek igazán eredményesek. Azt mondom tehát, hogy *a terrorizmus elleni harcban a hangsúlyt a megelőzésre kell fektetni.*

Az elmúlt évben egyre több kutató írásában jelent meg, az a szemlélet, amely a terrorizmust, mint jelenséget a kiváltó okok szemszögéből vizsgálja. Úgy gondolom, ez a helyes út. Változtatni kell tehát a terrorizmus ellenes stratégiánkon. A folyamatba a szándék kialakulása során kell beavatkozni. Tudom, hogy ez eddig csak a pszichoterápiában az individuum szintjén volt gyakorlat, de ki kell dolgoznunk ennek tudományát, gyakorlati megoldásának módszereit a politikában és a gazdaságban is. Addig viszont számolnunk kell a terrorcselekedetek nemzetközi elterjedésével.

Napjainkban tanúi vagyunk a terrorizmus újabb és újabb válfajai kialakulásának, ami azt bizonyítja, hogy a társadalmi fejlődésnek ezen a szintjén a terrorizmust nem vagyunk képesek megszüntetni. Giuliano da Empoli szerint a 2001. szeptember 11-től kezdődött korszak, a brazilizálódás⁴ korszaka. A globalizáció jegyében egyesülő világ csak illúzió. El kell fogadnunk, hogy a XXI. századhoz olyan szorosan fog kapcsolódni a terrorizmus fogalma, mint az előző évszázadhoz a világháborúk, vagy az informatikai forradalom. A terrorizmus elleni védekezés alapja, mint már kifejtettem, a megelőzés. A bekövetkezett terrorcselekedetek után viszont legalább ennyire fontos a mentés és a helyreállítás is.

Az elmúlt években történt terrorcselekményeket, incidenseket elemezve megállapíthatjuk, hogy noha a terrorcselekedetek célja nem maga a tűzgyújtás volt, az események folytán jelentős számban tűz is keletkezett. A terrorcselekmények során tör-

3 Finszter Géza: Biztonság és szabadság (Népszabadság 2007. február 6.)

4 A terrorizmus állandó fenyegetettsége és a karneváli életérzés- a tömegek egyre szélsőségesebb exhibicionizmusa, a valóságshow-k, a magamutogató hiteltelen politikusok növekvő száma.

tént halálesetek, illetve sérülések nem elhanyagolható hányada az incidens folyamán keletkezett tüzekkel összefüggésben adódott.

Terrorcselekmények következtében keletkezett tűz során szándékosságot kell feltételezni. Még akkor is, ha a terroristák célja nem közvetlenül a tűz gyújtása, hanem robbantás, vagy más erőszakos cselekmény volt. Az ilyen körülmények között keletkezett tüzek oltása, veszélyeztetett személyek mentése különleges helyzet elé állítja az oltásban, mentésben résztvevő erőket. Ennek a különleges helyzetnek a kezelése speciális követelmények, eljárások, és módszerek alkalmazására készíteti őket, amelyek folytán nem mindennapi feladatoknak kell megfelelniük.

Levonhatjuk tehát azt a következtetést, hogy a védekezés „porondján” *megjelent egy új típusú, más természetű tűz*. Ez a terrorcselekmények következtében keletkezett tűz. Ha ezt a tüzet valamely kategóriába kívánjuk sorolni, akkor elsősorban a harctéri tüzek jutnak eszünkbe. Amennyiben a tűz kiváltó okát vizsgáljuk, akkor az a szándékosságra vezethető vissza. Ugyanez történik harci körülmények között is. A terrorista célját tekintve megint csak hasonlóságot fedezhetünk fel a harctéri tüzekkel, hiszen az élőerő pusztítására törekszik, mint háborúban a küzdő felek. Amikor viszont a cselekmény egyszeri és nem megisméltendő, nem egy sorozat része, akkor a tűz a hagyományos módon viselkedik. *Ezek alapján szükség van egy új kategória megjelenítésére.*

A terrorcselekményekből származó tüzek természete tehát eltér a hagyományos értelemben vett tüzekétől. Ha ezt az axiómát elfogadjuk, akkor azt is el kell fogadnunk, hogy ezekben az esetekben eltérő a mentés és az oltás technikája is. Nem állítom, hogy teljesen új, soha nem látott dolgokat, eljárásokat kell kitalálnunk. Lehet, hogy elég néhány változtatás, a szokásostól eltérő módszer alkalmazása. *Tanulmányomban ezeket a különbözőségeket vizsgálom és keresek megoldásokat a mentés és oltás végrehajtására katonai repülőterek vonatkozásában.*

A terrortámadásból származó tüzek környezete

A jövőben fel kell készülnünk arra, hogy a terrrorszervezetek célpontjai között előkelő helyen fognak szerepelni a repülőterek, és közöttük a katonai repülőterek. Mint már azt korábbi írásomban is részletesen elemeztem,⁵ a katonai repülőterek (légibázisok) egy konfliktus esetén csapások célpontjai lehetnek. Állításomra a legfrissebb bizonyíték, hogy a szeptember 11-i események hatodik évfordulóján két németországi katonai légibázist is bombamerénnyel fenyegettek meg. Közülük a jelentősebb a NATO Ramstein-i bázisa. Jelenleg folyik Pápa bázisrepülőterének a NATO stratégiai légiszállító bázisává való fejlesztése. Nem kell szakértőnek lenni ahhoz, hogy megértsük, megfelelő biztonsági előkészületek hiányában potenciális célpont lehet a terroristák számára.

Melyek azok az objektumok, amelyek egy terrorista támadás célpontjai lehetnek egy katonai repülőtéren?

5 CSUTORÁS GÁBOR: Üzemanyagtüzek katonai repülőtereken (Új Honvédségi Szemle 2002/7 szám 71–78. p.)

A legalapvetőbbek a *repülőeszközök*. Ezek megkaparintása, vagy megsemmisítése, a repülőgépen lévő pusztító eszközöket (ezek lehetnek tömegpusztítók is) figyelembe véve, de a jelentős anyagi értéket tekintve is rendkívül nagy veszteséget jelenthetnek számunkra. A másik lehetséges célpont a repülőtéren, repülőgépben tartózkodó *személyi állomány*. A személyi állomány általában három formában válhat célponttá. Az első, amikor a terrorista túsul ejti, követelései kikényszerítése céljából. A másik eset, amikor megfélemlítés céljából a lehető legtöbbet megöli, a harmadik pedig, amikor fontos személyt, személyeket elrabol, vagy meggyilkol.

A következő célpont lehet a repülőtér *fel- és leszállópályája*, közlekedő, illetve guruló útjai. Ezek ellen elsősorban robbantásos merényletek végrehajtását tervezik. Kiemelkedő jelentősége van a hadműveleti repülőtereken, a szövetséges légi műveletek megakadályozása céljából.

A sorban utoljára tárgyalt, de talán a legfontosabb célpontok, mivel a terroristáknak ezen a területen van a legnagyobb gyakorlatuk, a *repülőtér kiemelt fontosságú objektumai*. Ezek közül is az üzemanyagbázist, a pusztítóeszköz tárolókat, lőszerraktárt, robbanóanyag raktárt, és a javítóbázisokat, hangárakat helyezném előtérbe. Az objektumok elleni, esetleges robbantásos, gyújtogatásos terrorakciók beláthatatlan következményekkel járhatnak. Az ismertetett célpontok elleni merényletek során, talán a személyek elleni támadások kivételével mindegyik esetben tüzek keletkezhetnek.

Az oltási és mentési sajátosságok felfedése érdekében vizsgálnunk kell tehát a katonai repülőterek, mint potenciális terrortámadásnak kitett célpontok környezetét.

A mentést és oltást befolyásoló tényezők első eleme a helyszín, a katonai repülőtér, amely két fő részből áll: a felszálló mezőből és a munkaterületből.

A felszálló mezőhöz tartozik a fel- és leszállópálya, a repülőeszközök közlekedéséhez használt utak, állóhelyek, a harcálláspont, a műszaki kiszolgáló helyek és a híradó, valamint fénytechnikai eszközök. A munkaterülethez tartoznak az építmények, épületek, kiszolgáló és karbantartó helyek, berendezések, raktárak és egyéb más a személyi állomány és technika védelmét szolgáló berendezések, objektumok. A repülőtér jellegétől függően a felsorolt elemeken kívül rendelkezhet más objektumokkal, vagy hiányozhatnak egyes elemek.

A környezet vizsgálatának másik eleme, a terrorcselekedettel összefüggő időszak. Amikor még nem történt terrortámadás, de annak előkészületeiről, szándékáról, esetleg céljáról tudomást szereztünk és az, számunkra veszélyt jelenthet, a terror fenyegetettség időszakáról beszélünk. A fenyegetettség időszakában még van lehetőség felkészülni a terrortámadás elkerülésére, ezért hasonlóan a békeidőszakhoz a tűz elleni védekezésben a megelőzés időszakához tartozik. A megelőzés tartalmában azonban eltér a normál időszaktól.

Ha a terrortámadás folyamatban van, vagy megtörtént, akkor a tűzvédelem szempontjából a beavatkozás időszakáról beszélünk. Ekkor jelentkeznek a terrorizmus következtében keletkező tüzek, ebben az időszakban történik a mentés és az oltás, a következmények felszámolása.

A mentést és oltást befolyásolja a terrorista jelenléte. Ha a terrorista nem tud, vagy nem akar a helyszínről távozni, számíthatunk arra, hogy szorongatott helyzetében tüzet okozó módon cselekszik, vagy a kiszabadítást végzőkkel való összetűzés,

illetve a kiszabadítók tevékenysége következtében tűz keletkezik. Ez a környezet adja az egyik legbonyolultabb mentési és oltási eljárást. A tűz oltása és a mentés akkor sem a hagyományos módon történik, ha a terrorista nincs a helyszínen. A beavatkozók nem lehetnek biztosak abban, hogy a terrorcselekedet befejeződött-e, vagy esetleg újabb tüzek keletkezésével kell szembenézniük. Ha a környezetet a terrorista vonatkozásában elemezzük, akkor azt is tudnunk kell, hogy *ki az ura a helyzetnek*. Nem mindegy, hogy a terrorista képes-e akadályozni a beavatkozást, vagy veszélyezteti-e a beavatkozókat.

Sajátosságok, speciális megoldásokat igénylő feladatok

A mentést és oltást befolyásoló tényezőket kihívásnak tekintve láthatjuk, hogy a beavatkozóktól a terrorcselekedetektől származó tüzek felszámolása speciális megoldásokat igényel.

A terrorcselekedet megfékezésének, a terrorista elfogásának, harcképtelenné tételének, a következmények felszámolásának, és az eredeti helyzet visszaállításának csak egy kis része a keletkezett tüzek oltása és a mentés. A terrorista elfogása, likvidálása, a következmények felszámolása más szakemberek tevékenységét is igényli. Ezért a megjelenő feladatkomplexumot a készenléti tűzoltó állomány nem képes önállóan kezelni. Az úgynevezett incidenst,⁶ csak erre a célra létrehozott *ideiglenes vezetési csoporttal* lehet kezelni. A vezetési csoport parancsnoka az incidens parancsnok. A vezetési csoport összetétele változó.

A *tűzoltásvezető* a tűz oltásának egyszemélyi felelőse,⁷ aki kötelességeit és jogait az incidens felszámolásába bevont szervekkel közösen, az incidens parancsnok irányítása mellett, annak alárendeltségében gyakorolja.

A hétköznapi gyakorlatban a tűzoltó állomány a riasztás után a legrövidebb időn belül megkezdja a mentést és az oltást. Terrortámadás esetén, amennyiben a cselekmény, vagy maga a terrorista veszélyeztetné a tűzoltást végzőket, az incidens parancsnok nem ad engedélyt a beavatkozásra. Az oltás és a mentés csak a veszély elmúltával kezdődhet meg. A tűzoltás vezetőnek tehát mindig az incidens parancsnok utasításai szerint kell eljárnia, természetesen a szakfeladatra vonatkozó szabályok betartásával.

Bizonyos helyzetekben, nem a tűzoltásvezető által kijelölt mentési csoport, hanem az *akciócsoportból kijelöltek hajtják végre a mentést*, például túsok mentése esetében. Felszerelésük, fegyverzetük segíti őket és a sérülteket a túlélésben. A mentésben résztvevő tűzoltó állomány csak az előírt feltételek esetén kezdje meg ezt a műveletet. Ilyen esetekben a mentési útvonalaknak és a mentés helyének nem csak a tűztől való biztonságát, kell megteremteni, hanem a terrorista ráhatását is meg kell szüntetni. Ez történhet tűzfegyverekkel történő lefogással, vagy vakítással, ködösítéssel.

6 Incidens: váratlan, többnyire kellemtelen esemény; közbejött zavaró mozzanat (Bakos Ferenc Idegen szavak és kifejezések szótára ISBN 963 05 4262 5)

7 1/2003. (I.9.) BM rendelet a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének szabályairól, Melléklet II. fejezet

Az esetek többségében vannak kockázati tényezők. A mentést és oltást bizonyos helyzetekben *korlátozó tényezők* miatt nem lehet megkezdni, mert a környezetben még egyéb veszélyforrások lehetnek. Egy ellenséges csapás után meg kell győződni, hogy nincsenek-e fel nem robbant lövedékek, szórt aknamező maradványai a környezetben. Az ehhez szükséges felderítéssel össze lehet kötni a tűzfelderítést. Eltávolításuk után, amelyet műszaki, vagy tűzszerész erők végeznek, kezdődhet meg a tűzoltók tevékenysége. Ebben is hasonlít a terrortámadásokból eredő tüzek jellege a harc-
téri tüzekéhez.

A másik térbeli korlátozó maga a jelen lévő terrorista lehet aki, bizonyos területeken megakadályozhatja a tűz oltását. Ilyenkor a tárgyalások eredményességéhez hozzájárul, ha a tűzoltásvezető a kialakult és várható tűzhelyzetről az incidensparancsnokot a kellő mélységig tájékoztatja.

A helyzettől függően az *oltás és mentés hosszabb ideig is eltarthat*, hasonlóan a katasztrófákhoz. A napokig tartó mentési és oltási tevékenység általában azoknál a terrortámadásoknál jelentkezik, ahol túszejtés is történik, vagy a támadás következtében nagymértékű a környezeti, vagy strukturális tűz. Ilyenkor szükségessé válhat az állomány váltása. Erre a célra a beavatkozókban tartalékokat kell képezni. A tartalék méretét az adott helyzetnek megfelelően kell meghatározni. Kulcskérdésként jelentkezik a vízutánpótlás folyamatos biztosítása, a repülőtér vízhálózatának, és szükség vizforrásoknak a megléte, üzemképessége és kapacitása⁸.

Az incidens vezetési törzsén belül, a beavatkozó szervezetek, csoportok parancsnokai és a beavatkozók között nagyon fontos az együttműködés, a kommunikáció. A vezetési törzs együttműködési készségét a törzsgyakorlásokkal lehet fokozni. Terrortámadás esetén nem a tűzoltásvezető, hanem az incidens parancsnok irányítja a bevont állomány munkáját, zárhatja le a környezetet, rendeli el annak kiürítését, szervezi meg az együttműködést, beavatkozást és a mentést.

Az együttműködéshez elengedhetetlenül fontos a biztos, többszoros kommunikáció megléte. Az egyik legfontosabb eszköz, a repülőtér négyzethálós vázlata, amelynek segítségével a teljes állomány egységesen tudja a megadott pontokat azonosítani.

A *terror fenyegetettség időszakában* keletkezett tüzek természetüket tekintve megegyeznek a hagyományos tüzekkel. A tűz oltása és a mentés folyamata megegyezik a hagyományos körülmények között folytatott eljárásokkal, a megelőző tevékenység azonban eltérő.

A WTC elleni merénylet következtében erősödött a terrorfenyegetettség, a világ számos országában a repülőterek biztonságának fokozását, rendkívüli szabályok bevezetését vonta maga után. *A katonai repülőtér tűzvédelme vonatkozásában ez a következő lépésekből áll:*

8 Az oltóvíz ellátásnak 4 órán keresztül folyamatosnak kell lennie, az oltóvíz ellátást vízvezeték, víztárolók vagy a kettő együttes alkalmazásával kell megoldani. Vízvezetékes ellátás esetén a vezeték belső átmérője legalább NA 100, a víz kifolyási nyomása az elhelyezkedés szerinti legkedvezőtlenebb tűzcsap és 200 mm²-es kiáramlási keresztmetszet esetében legalább 4 bar legyen. Víz tárolós ellátás esetén a víztároló befogadóképessége legalább 50 m³ legyen, alsó szintje pedig legfeljebb 7 méterrel lehet mélyebb a talajszintnél. (Katonai repülőterek tűzvédelme 4.2. MSZ K 1123 Magyar Szabványügyi Testület Bp. 2005.)

- tűzoltó járőrök alkalmazása;
- földi védelmi és ABV figyelők felkészítése tűzfigyelésre;
- fokozott tűzbiztonsági rendszabályok bevezetése;
- ellenőrzések;
- tűzoltó készenléti szolgálat készenléti fokozatának növelése;
- tűzoltó szolgálatok megerősítése (létszám, technika);
- tartalék oltóanyagok beszerzése, előkészítése;
- tűzriadók, épületelhagyások gyakoroltatása;
- tűzoltóvízforrások felülvizsgálata;
- az egyének tűzvédelmi feladatainak gyakoroltatása;
- nem szervezetszerű tűzoltó állomány felkészítése, gyakoroltatása;
- tűzvédelmi szabályzat és tűzriadó, valamint beavatkozási tervek pontosítása.

A felsorolt eljárások, eszközök alkalmazásával megelőzhető az események jelentős része, csökkenthető a pusztítás és a veszteség mértéke, könnyebbé válik a terrortámadás következményeinek felszámolása. Hangsúlyozni kell, hogy mint a repülőtér biztonságának más területein, a tűzvédelemben sincs olyan megoldás, amely kizárja a terrorcselekedetet, és teljességgel megakadályozza a tüzek kialakulásának lehetőségét.

A mentésben és oltásnál alkalmazott eljárások

A terrorcselekedetekből származó tüzek környezetének megismerése után lehetőség van azoknak az eljárásoknak a kiválasztására, esetleg új módszerek felhasználására, amelyek ebben a speciális környezetben a legnagyobb hatékonysággal alkalmazhatók.

Az adott incidens (katasztrófa) során a mentés és oltás sikeres végrehajtása érdekében megfelelő tervekre, gyors beavatkozásra és a felszámolásra létrehozott szervezetre van szükség.

A vészhelyzeti műveleti terv (Emergency Operational Plan EOP), amit a repülőtér vészhelyzeti tervének is szoktak nevezni, a kulcseszköze a terrortámadásokból keletkező tüzek kezelésének. Minél részletesebb tervvel rendelkezünk, annál könnyebben és gyorsabban tudjuk megszervezni a tevékenységet, és annál biztosabbak lehetünk az eredményekben. A vészhelyzeti műveleti terv a repülőbázis túlélőképességét biztosító, az erők védelmének (FP)⁹ érdekében készített tervrendszer része. A terveket a repülőtéren előfordulható minden fajta incidensre ki kell dolgozni. Ez a tervdokumentáció hasonlatos a hivatásos önkormányzati és az önkéntes tűzoltóságok által használt Riasztási és Segítségnyújtási Tervhez.¹⁰

A repülőtereken bekövetkezett incidensek, katasztrófák esetén beavatkozónak kell tekinteni a készenléti tűzoltóállományon felül minden, az incidens parancsnok alárendeltségébe tartozó, a hatás csökkentésébe, a felszámolásba bevont szervezetet és azok szükséges működéséhez berendezett helyeket.

⁹ Force Protection

¹⁰ A Riasztási és Segítségnyújtási Terv (a továbbiakban: RST kötet) tüzesetek eloltására, műszaki mentést igénylő események felszámolására és a katasztrófák elleni védekezésre irányuló terv. 57/2005.(XI.30.) BM rendelet 2.§

A terrortámadás bekövetkezte után a készenléti tűzoltó állomány az incidens parancsnok szolgálati *alárendeltségébe kerül*. Az alárendeltség megváltozását a veszélyeztetési műveleti terv alapján parancsban közlik. Ez a megváltozott viszony a tűzoltás vezető és a beavatkozó tűzoltó állomány számára a teljes szaktevékenységükre kihatással van. Egyes jogokat az incidens parancsnok gyakorol, de ugyanakkor kötelességeket is levesz a tűzoltásvezető válláról. Ugyanez vonatkozik a készenléti, vagy riasztott tűzoltó állományra is. Az alegységen belüli hierarchia nem változik.

Terrortámadások során, akár csak a repülőteret ért csapások alkalmával a *kiemelten veszélyes objektumok sérülhetnek* és nagy kiterjedésű tüzek keletkezhetnek. Elsősorban az üzemanyag tárolók, pusztító eszköz raktárak, gépjárműtárolók lehetnek kiemelten veszélyesek. Valószínűsíthető, hogy ezek oltására a tűzoltó készenléti váltás teljesítőképessége nem elégséges, ezért fel kell használni a rendelkezésre álló tartalékokat. Igénybe kell venni a hivatásos önkormányzati tűzoltóság segítségét, az előre elkészített együttműködési tervek alapján. A veszélyeztetett területekről történő mentésbe bevonható az alakulat személyi állományának egy része. Szükség lehet a környező civil lakosság tájékoztatására, a katasztrófavédelem polgárvédelmi csoportjaival való együttműködésre.

A huzamosabb időn keresztül végzett mentés és oltás nem csak az emberi erőforrás frissítését követeli meg, hanem a mentési és tűzoltási tevékenység logisztikai támogatásának folyamatosságát. Szükség lehet a normatív készletek: egyéni szakfelszerelés, fogyóanyagok, oltóanyagok többszörözésére. A tűzoltó állomány váltását elsősorban az állománytáblában lévő váltások figyelembevételével kell végezni. Az elhúzódo tevékenység logisztikai támogatása a tapasztalatok alapján sok esetben inkább túlbiztosításhoz vezet, azonban ilyen esetekben ez nem minősül negatív jelenségnek.

A terrorista képes lehet arra, hogy a korábbi terrorcselekedet következményinek felszámolása közben *újabb terrortámadást kövessen el*, vagy közel egy időben történhet több terrorcselekmény, bekövetkezhet több tüzeset. Többek között ezt figyelhettük meg a 2001. szeptember 11-i események kapcsán is.

A tűzoltásvezető a tudomására jutott tüzeseteket, fontosságukat tekintve sorrendbe állítja, és javaslatot tesz az incidens parancsnok felé, a beavatkozás sorrendjére, a szükséges erőkre, eszközökre. A beavatkozó állományt fel kell készíteni az, esetleges tűzoltási taktika és helyszín váltására. A tüzek áttérjedésének veszélye esetében kiemelt jelentőséggel bír a környezet hűtésének biztosítása, a tűz mielőbbi lokalizálása. Az erőket úgy kell csoportosítani, hogy a kellő teljesítmény minden beavatkozási ponton, helyszínen biztosítva legyen. Amennyiben a beavatkozásra nem elég a tűzoltó készenléti szolgálat teljesítő képessége, akkor kiegészítő tűzoltó erőket kell felhasználni.

A kiegészítő tűzoltó erőket a rendszeresített tűzoltó alegység állományából, a tartalékokból, hivatásos önkormányzati tűzoltó egységektől, valamint az alakulat állományából lehet kijelölni. Igénybevételüket a tűzoltásvezető javaslata (igénye) alapján az incidens parancsnok rendeli el. Ezek az erők csak a képességeik, és felszerelésük jellegének megfelelő feladatra használhatók. Az alakulat anyagmentési, oltási feladatra kijelölt állományát, feladatuk megkezdése előtt fel kell készíteni a várható tevékenységre, el kell látni őket a megfelelő szerszámokkal, védőeszközökkel. A kiegészítő tűzoltó erőknél is biztosítani kell a kommunikáció lehetőségét.

A túszoikat tűzoltói szempontból életveszélyben lévő személyeknek kell tekinteni, tehát a mentés szervezésekor velük, mint mentésre szorulókkal számolni kell. A túszoikat nem élveznek előnyt a tűz által veszélyeztetett más személyekkel szemben. Ennek ellenére az incidens parancsnok hozhat olyan döntést, hogy elsősorban a túszoikat kell menteni. Amikor a túszoikat mentését nem a tűzoltók hajtják végre, a „mentési sorrend” című szakaszban leírtaknak megfelelően kell eljárni.

Ha az incidens során a terrorista jelen van, vagy hatni képes a helyzetre, valószínűleg tárgyalásokra kerül sor. Vannak államok, akik nem tárgyalnak a terroristákkal, azonban hazánkban erre nincs rendelet, vagy kiforrott gyakorlat. A kialakult, vagy pillanatnyi helyzet dönti el, hogy az esetleg kialakult tűz mennyiben befolyásolja a tárgyalások eredményét. A mentés és oltás tehát mindig a terrorista tudtával történhet azért, hogy elkerüljük a további incidenseket.

A terrorista akcióját felfokozott idegállapotban hajtja végre. Annak érdekében, hogy elkerüljük a megdöglő cselekedeteket, bizonyos ténykedéseinkről a terroristát tájékoztatni kell. Erre akkor lehet szükség, ha például a közelében tűz keletkezik, ami veszélyeztetheti őt, és az esetleges túszoikat. Az incidens parancsnok, vagy a kapcsolatot tartó személy közli a tényt a terroristával és tájékoztatja, hogy tűzoltásra kerül sor.

Amennyiben a terrorista hatni képes a kialakult helyzetre – túszaival zsarolni tud, újabb robbantásokat képes végrehajtani stb. – meg kell szerezni a beleegyezését az akcióhoz, ellenkező esetben a beavatkozás sikere megkérdőjeleződik. Abban az esetben, ha kedvezőtlenül változik a helyzet, vagy a terrorista megdöglő magát a beavatkozást fel kell függeszteni. Ha a tárgyalás nem jár eredménnyel, akkor mérlegelni kell a tűzoltás szükségességét. Ez főként az áttérjedő tüzek veszélye esetén járhat nehéz döntéssel. Mint már írtam, a tűzoltást megkezdeni csak az incidens parancsnok engedélyével lehet.

Az akciócsoportot az incidens kezelés során a terrorista elfogására, ártalmatlanná tételére használják. A beavatkozás során ez a feladat elsőbbséggel jár. A már feladatot végző tűzoltókat, amennyiben akadályozná az akciócsoport munkáját, vissza kell rendelni, tevékenységüket fel kell függeszteni az akciócsoport működésének idejére.

Volt már rá példa, hogy eltérített repülőgépen történt tüzeset oltására vezényelt tűzoltó állománynak álcázott akciócsoport segítségével tudták megoldani a helyzetet. Ilyen esetben, a tűzoltásvezető feladata lehet, az akciócsoport gyorsított kiképzése a megfelelő álcázás érdekében és a beavatkozó tűzoltó állomány tájékoztatása. Szükség lehet arra is, hogy a tűzoltók az akciócsoportot szorosan követve, vagy velük együtt végezzék feladatukat. Ilyenkor természetesen a beavatkozó tűzoltók, az akciócsoport parancsnokának alárendeltségébe kerülnek. Az utóbbi két esetben a tűzoltásvezetőnek a teljes akció forgatókönyvét ismerni kell.

Nagyon fontos a mentési sorrend megválasztása. „Az életveszélybe került személy(ek) mentését – mint az első és legfontosabb feladatot – akár anyagi kár okozásával is el kell végezni.”¹¹ Ez a tétel a terrortámadásból származó tüzek esetén hasonlóan a katonai tűzoltás gyakorlatához nem mindig a leírtaknak megfelelően

11 1/2003. (I.9.) BM rendelet a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének szabályairól, IV. fejezet 89. pont

érvényesül. Vannak esetek, amikor a személyek mentésének korlátai vannak. A mentés akkor sem a személyek mentésével kezdődik, amikor rendkívül fontos anyagok (csapatzászló), információ (tervek), berendezések, fegyverirányító, vagy fegyverrendszerek, egyéb más állami szintű titkok vannak a tűz által veszélyeztetve. Ezek megsemmisülése, terrorista kezére jutása oly mértékű veszélyt jelenthet, ami indokolja, hogy a mentési sorrend megváltozzon ezek előnyére. A mentési sorrendet éppen ezért a tűzoltásvezető javaslatát figyelembe vevő incidens parancsnok határozza meg. A helyzet változása esetén a mentési sorrend megváltoztatható.

Milyen eljárásokat alkalmazunk, ha a terrorista nincs az esemény helyszínén?

Két esetet különböztetünk meg. Az egyik, amikor a terrorista távolról is (ismeretlen helyről) képes az események alakulására hatni. A másik, amikor a terrorcselekedet megtörtént és a terrorista már nem képes a helyszínen történő dolgokba beavatkozni. A két különböző változat ellenére eljárásainkat mindig úgy kell megválasztani, mintha a terrorista a továbbiakban is képes lenne befolyásolni a helyzetet. Ennek az a magyarázata, hogy az öngyilkos merényleteket kivéve általában nem rendelkezünk kellő információval a terroristákról és szándékukról. Ha nem így lenne, akkor nem tudnának ilyen támadásokat végrehajtani.

A tűzfelderítést, esetenként az incidensparancsnok utasítására, vagy a tűzoltásvezető kérésére a műszaki, tűzszerész állomány segítségével kell végrehajtani. Minden szokatlan dologra oda kell figyelni, ha szükséges, a felderítésbe be kell vonni a helyszínt jobban ismerő, ott dolgozó személyt. Elsősorban a gyanús, oda nem illő tárgyakra kell odafigyelni. Nagy segítséget jelent, az alapos részletességgel az adott objektumra kidolgozott vonulási és beavatkozási terv. Hasznát vesszük ilyenkor a veszélyeztetettségi időszakban végrehajtott bejárásnak, begyakorlásnak, mert friss információkkal rendelkezünk. Tisztázatlan helyzetben a tűzszerész állomány elvégzi az azonosítást, és szükség esetén felszámolja a veszélyt annak eltávolításával, hatástalanításával, megsemmisítésével. Fontos, hogy a tűzoltás és a mentés során a tűzfelderítés folyamatos legyen ugyanúgy, mint egyéb esetekben.

Újabb tűzgócok kialakulásakor a tűzfelderítés eredménye és a levont következtetések alapján esetleg meg kell változtatni a tűzoltás prioritását. Szükséghelyzetben elképzelhető a jelenlegi helyszínen a tűzoltás felfüggesztése és feladása, vagy ha már a tűz lokalizálása megtörtént, kisebb erők hátrahagyása, és a tűzoltás fő erőkifejtésének áthelyezése az új, veszélyesebb tűzhelyszínre.

Minden, a hagyományos tüzeiktől eltérő körülmények között történő beavatkozás, az előző fejezetben ismertetettek alapján más szakterületekkel való együttműködést igényel. A tűzoltásvezető tudja, hogy a beavatkozás során az eljárás mely elemeihez van szüksége más szakterület segítségére, illetve hol tud ő segíteni azoknak. A bonyolult helyzetekben az együttműködésnek, mind horizontálisan, mind pedig vertikálisan működnie kell. Ennek feltétele a tervezés, a kapcsolat folyamatos biztosítása, az azonnali tájékoztatás.

A repülőtéren szolgálatot teljesítő állománynak helyismeret szempontjából jelentős előnye van a terroristához képest. Ezt az előnyt a helyzet gyors tisztázása, a tűzfelderítés alapossága szempontjából jól ki lehet használni. A már említett repülőter

négyzethálós térkép, valamint a vonulási tervek segítségével a veszélyeztetettség időszakában begyakorlott tűzoltó készenléti állomány képes erre.

A terrortámadás következtében keletkezett tűz esetén a tűz oltását a kezdetben elégtelen tűzfelderítési ismeretek mellett is meg kell kezdeni. A felderítési információkat az oltás és mentés közben kell bővíteni. Ehhez a beavatkozókat úgy kell ellátni kommunikációs eszközökkel, hogy a tűzfelderítés eredményeiről azonnal jelenteni tudjanak. Ez az aktív, „beszélgetős” beavatkozási mód egyébként is jellemzi az ilyen jellegű tűzoltást és mentést, hiszen a tárgyalt sajátosságok nagy része az oltást végzők kezdeti bizonytalanságát idézi elő.

A terrortámadásból származó tüzek *oltása és mentés során gyakran nem ismert a veszélyeztetettek száma*. Azokon a munkahelyeken, objektumokban, ahol elektronikusan nyilván vannak tartva az oda belépők és távozók, könnyebb helyzetben vagyunk. Ott, ahol ennek nincsenek meg a feltételei, a tapasztalat alapján kell számvetni, a lehetséges sérültek, tűszok számát. A mentés megszervezésekor a mentésre rendelkezésre álló állományt kell figyelembe venni, és a legrosszabb változattal kell számolni. Amennyiben a helyzet megengedi a mentést az oltás megkezdése előtt kell elvégezni. Erre azért van szükség, mert ha a helyzet megváltozásával esetleg a mentés szüneteltetésére, feladására kényszerülhetünk.

A mentés során prioritást kell felállítani a sérültek vonatkozásában. Ennek mérése lehet az egyén fontossága,¹² a helyszín, ahonnan a legtöbb embert tudom kimenteni, vagy egyéb az adott helyzetnek megfelelő szempont.

Több tűzgóc esetén, ha várható az oltás megszakítása helyezzük előnybe a minél nagyobb teljesítménnyel való oltást, ahol lehet, minél előbb feketítsük le a tüzet. Ha erre nincs lehetőség, lokalizáljuk, és biztosítjuk a környezet hűtését, akadályozzuk meg a továbbterjedést, hogy a kényszeredett oltási szünet idején ne tudjon nagyobb kárt okozni. Amennyiben sor kerül a beavatkozás megszakítására, törekedni kell arra, hogy amint lehetővé válik, a lehető legrövidebb időn belül újra beavatkozhassunk.

Bizonytalan (instabil) körülmények közötti oltást a tűzoltói gyakorlatban „rendkívüli körülmények közötti” oltásnak nevezik. Ebbe beletartoznak az időjárás körülmények, a napszak, terep és a domborzat szélsőséges értékei is.

A bevezetőben említettem, hogy a terroristák akcióik során nem csak hagyományos, hanem tömegpusztító fegyvereket, anyagokat is alkalmazhatnak. A következmények felmérése, felszámolása sokkal veszélyesebb környezetben történik¹³. Az eredményes beavatkozás érdekében a tűzoltóknak minimálisan az alábbi kiegészítő felszerelésekre van szükségük: speciális ABV védőöltözetre; sugármérő műszerekre; zárt rendszerű légzőkészülékre és mentesítő anyagokra.

A legfontosabb a veszélyes anyag, a sugárzás azonosítása, kiterjedésének megállapítása. Külön ki kell választani a felhasználható oltóanyagot, mivel egyes vegyületek befolyásolhatják az oltóanyag oltóhatását. A tűzoltás vezetőnek támaszkodnia

12 Ebben a megközelítésben: állami szintű, vagy katonai vezető, fontos információ birtokában lévő személy stb.

13 Melléklet a 1/2003. (I.9.) BM rendelethez Tűzoltási és műszaki mentési szabályzat VII. Fejezet, Tűzoltás veszélyes anyag jelenlétében

kell az ABV szakemberekre. Tisztában kell lenni azzal, hogy az oltás során a beavatkozó állomány és technikai eszközök, sőt maguk a kimentett személyek maguk is szennyezettek lehetnek. A beavatkozók váltásának megállapításánál figyelembe kell venni az alkalmazott ABV védőeszköz időbeli védőképességének korlátait. Meg kell teremteni az időben történő mentesítés feltételeit.

* * *

A terrorista cselekedetektől származó tüzek oltása és a mentés katonai repülőtereken sajátos természetük miatt a hagyományostól eltérő speciális eljárásokat követelnek. A lehetséges tüzek környezetét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a terrorfenyegetettség időszakában: a tűzvédelem megszervezésében, irányításában a megelőzésre; a támadás és az azt követő időszakban pedig, a mentésre és az oltás végrehajtására kell helyezni a hangsúlyt.

A megelőzés érdekében a fő figyelmet a használható tervek készítésére, az ideiglenesen megalakításra kerülő incidens parancsnokság, és a teljes beavatkozó állomány feladatainak begyakoroltatására, az esettanulmányok tapasztalatainak, a tudomány eredményeinek feldolgozására fordítsuk.

A terrortámadás időszakában a hangsúlyt, a keletkezett tüzek speciális eljárásokkal történő oltására, és az átgondolt, jól szervezett mentésre helyezzük.

Az ismertetett elvek figyelembevételével és a bemutatott eljárások alkalmazásával mérsékelni tudjuk a terrortámadásból származó tüzek negatív hatását, csökkenthetjük a következmények felszámolásának idejét, mindezekkel növelni tudjuk a személyi állomány túlélési esélyeit.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1/2003 (I. 9.) BM rendelet a tűzoltóság tűzoltási és műszaki mentési tevékenységének szabályairól
The 9/11 Commission Report: Final Report of the National Commission on Terrorists Attacks upon the United States (New York W. W. Norton 2004)
FM 1-300 FLIGHT OPERATION PROCEDURES Appendix C Emergency plans and Procedures
Stanag 7145 CFR (Edition 3) – Minimum Core Competency Levels and Proficiency of Skills for NATO Fire Fighters
MSZ K 1123 Katonai repülőterek tűzvédelme, Magyar Szabványügyi Testület (2005)